

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Медичний інститут

Кафедра екології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор

Іщенко Н. М.

« » 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

Спеціальність 071 Облік і оподаткування
072 Фінанси, банківська справа та страхування
073 Менеджмент
076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
193 Геодезія та землеустрій

Розробник	Щербак Ю. Г.
Завідувач кафедри екології	Григор'єва Л. І.
Завідувач кафедри обліку і аудиту	Великий Ю. В.
Гарант освітньої програми	Великий Ю. В.
Завідувач кафедри фінансів і кредиту	Черненко К. П.
Гарант освітньої програми	Верланов Ю. Ю.
Завідувач кафедри менеджменту	Стоян О. Ю.
Гарант освітньої програми	Норд Г. Л.
Завідувач кафедри економіки підприємства	Кузьменко О. Б.
Гарант освітньої програми	Семенчук І. М.
Завідувач кафедри управління земельними ресурсами	Горлачук В. В.
Гарант освітньої програми	Горлачук В. В.
Директор медичного інституту	Грищенко Г. В.
Декан факультету економічних наук	Філімонова О. Б.
В. о. начальника НМВ	Калініченко В. І.

Розділ 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни		
Найменування дисципліни	Охорона праці в галузі та цивільний захист		
Галузь знань	07 «Управління та адміністрування» 19 «Архітектура та будівництво»		
Спеціальність	071 Облік і оподаткування 072 Фінанси, банківська справа та страхування 073 Менеджмент 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність 193 Геодезія та землеустрій		
Спеціалізація (якщо є)	–		
Освітня програма	Облік і аудит підприємницької діяльності Фінанси і кредит з поглибленим вивченням іноземної мови Менеджмент Економіка та управління підприємством Геодезія та землеустрій		
Рівень вищої освіти	Магістр		
Статус дисципліни	Нормативна		
Курс навчання	V		
Навчальний рік	2019–20 н.р.		
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма	
	1X		
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин		
Структура курсу:	Денна форма	Заочна форма	
	– лекції	10	
	– семінарські заняття (<u>практичні</u> , лабораторні, півгрупові)	20	
– годин самостійної роботи студентів	60		
Відсоток аудиторного навантаження	33		
Мова викладання	українська		
Форма проміжного контролю (якщо є)			
Форма підсумкового контролю	диференційований залік		

Розділ 2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Навчальна програма визначає зміст і обсяг навчання та форми контролю знань з дисципліни «Охорона праці в галузі та цивільний захист».

Навчальна програма складена на основі Орієнтовної навчальної програми дисципліни «Цивільний захист», погодженою Державною службою з надзвичайних ситуацій (лист від 24.05.2016 № 16-2354/161) і схваленою Дорадчею радою «Безпека життя і діяльності людини» Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України (протокол № 1 від 21.01.2016), а також на основі Типової навчальної програми, розробленої відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України, Міністерства з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи та Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 21.10.2010 р. № 969/922/216 «Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у вищих навчальних закладах України», зареєстрованого в Міністерстві юстиції 09.11.2010 р. за № 1057/18352 і визначає зміст, обсяги навчання та форми контролю з нормативної дисципліни «Охорона праці в галузі».

Метою вивчення дисципліни «Охорона праці в галузі та цивільний захист» є формування у студентів системних компетенцій та знань, необхідних для вирішення питань цивільного захисту та організації безпечних умов праці у відповідній виробничій сфері та у повсякденній діяльності, здатності впроваджувати досягнення науково-технічного прогресу та іновацийні проекти, що спрямовані на попередження та відвернення надзвичайних ситуацій на об'єктах суб'єкта господарювання, ліквідацію їх наслідків та оперативне надання допомоги потерпілим.

Завдання вивчення дисципліни передбачає:

- формування навичок забезпечення гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах конкретних галузей господарювання через ефективне управління охороною праці та формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку;

- засвоєння студентами новітніх теорій, методів і технологій з обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на відвернення надзвичайних ситуацій, захисту персоналу, населення, матеріальних та культурних цінностей в умовах надзвичайних ситуацій, локалізації та ліквідації їхніх наслідків.

Навчальний процес, згідно з програмою навчальної дисципліни, здійснюється у таких формах: лекційні, практичні заняття, самостійна робота, диференційований залік.

Освоївши програму навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі та цивільний захист», магістри повинні бути здатними вирішувати професійні завдання з урахуванням вимог галузевих систем управління охороною праці (СУОП) та державної системи ЦЗ, а також володіти наступними **компетенціями** для забезпечення реалізації вказаних завдань:

071 Облік і оподаткування (Облік і аудит підприємницької діяльності)

загальні компетенції:

- здатність працювати самостійно і в команді з використанням креативних підходів, налагоджувати комунікаційні зв'язки та міжособистісні взаємодії під час вирішення поставлених завдань, а також здатність до розширення профілю своєї професійної діяльності (ЗК 4);
- здатність бути критичним та самокритичним, нести відповідальність за наслідки прийнятих організаційно-управлінських рішень (ЗК 6);
- здатність до ініціативності, відповідальності та навичок до превентивного і аварійного планування, управління заходами безпеки професійної діяльності (ЗК 10);

програмні результати навчання:

- використовувати загальноприйняті норми поведінки і моралі в міжособистісних відносинах, професійній і науковій діяльності та підтримувати врівноважені стосунки

з членами колективу (команди), споживачами, контрагентами, контактними аудиторіями (ПРН 20);

- уміти приймати рішення у складних та непередбачуваних ситуаціях, лідерські якості на посаді керівника. Знати міжнародні норми і законодавства України у сфері безпеки життєдіяльності населення, системи управління охороною праці та цивільного захисту (ПРН 27).

072 Фінанси, банківська справа та страхування (Фінанси і кредит з поглибленим вивченням іноземної мови)

загальні компетенції:

- здатність проводити дослідження та генерувати нові ідеї (ЗК 1);
- здатність працювати автономно та проявляти лідерські навички (ЗК 2);
- здатність вести переговори та розв'язувати конфлікти (ЗК 4);
- здатність до мотивації та досягнення спільної мети (ЗК 5);
- здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК 6);

програмні результати навчання:

- абстрактне мислення, аналіз та синтез інформації (ПРН 1);
- знання планування та управління часом при проведенні досліджень (ПРН 5);
- знання методик дослідження, генерування нових ідей, інноваційної діяльності (ПРН 6);
- знання методів управління ризиком, і методик оцінки ризику, розрахунку можливих втрат (ПРН 10);
- здатність проводити дослідження та генерувати нові ідеї (ПРН 14);
- демонструвати навички самостійного прийняття рішень (у т.ч. у сфері безпеки життєдіяльності населення, системи управління охороною праці та цивільного захисту); бути лідером, нести відповідальність за стратегічний розвиток команди (ПРН 23);
- проявляти вміння працювати в команді, мотивувати та управляти роботою інших для досягнення спільної мети (ПРН 24);
- обирати методи адаптації та напрями використання міжнародних стандартів та нормативів в професійній діяльності (ПРН 25).

073 Менеджмент

загальні компетенції:

- здатність проводити дослідження та генерувати нові ідеї (ЗК 1);
- здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу та встановлення взаємозв'язків між явищами та процесами (ЗК 2);
- здатність проведення досліджень на відповідному рівні (ЗК 3);
- здатність спілкуватися з представниками різних професійних груп та у міжнародному контекст (ЗК 4);
- здатність організовувати та мотивувати людей рухатися до спільної мети, працювати в команді (ЗК 6);
- вміння виявляти та вирішувати проблеми, генерувати нові ідеї (ЗК 8);
- знання та розуміння: міжнародних норм і законодавства України у сфері безпеки життєдіяльності населення, система управління охороною праці та цивільного захисту (ЗК 10);
- здатність до ініціативності, відповідальності та навичок до превентивного і аварійного планування, управління заходами безпеки професійної діяльності (ЗК 11);

фахові компетентності:

- навички формування та демонстрації лідерських якостей (ФК 7);
- здатність розробляти проекти та управляти ними, виявляти ініціативу та підприємливість (ФК 8);

програмні результати навчання:

- застосовувати навички обґрунтування та управління проектами, генерування підприємницької ідеї (ПРН 3);

- організувати та здійснювати комунікації з представниками різних професійних груп та в міжнародному контекст (ПРН 5);
- здатність застосовувати в професійній діяльності знання міжнародних норм та законодавства України у сферах безпеки життєдіяльності, охорони праці і цивільного захисту (ПРН 16).

076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

загальні компетенції:

- здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК 1);
- вміння виявляти, ставити, вирішувати проблеми та приймати обґрунтовані рішення (ЗК 3);
- здатність до адаптації та дії в новій ситуації, бути критичним та самокритичним (ЗК 4);
- здатність до ефективно зовнішньої та внутрішньої комунікації (ЗК 5);
- здатність до реалізації щодо запобігання виникнення надзвичайних (аварійних) ситуацій в підприємстві, торгівлі та біржовій діяльності та забезпечення їх сталого функціонування, а також прогнозувати та оцінювати соціально-економічні наслідки надзвичайних (аварійних) ситуацій на об'єктах (ЗК 7);

спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

- здатність до вирішення проблемних питань і нестандартних ситуацій у професійній діяльності за умов невизначеності та ризиків (СК 5);

програмні результати навчання:

- знати основні концепції цивільного захисту, охорони праці, сталого розвитку і методології наукового пізнання (РН 4).

193 Геодезія та землеустрій

загальні компетенції:

- здатність продукувати нові ідеї, проводити дослідження, проявляти креативність та здатність до системного та гнучкого мислення, що дає можливість зрозуміти і розв'язати проблеми та задачі, зберігаючи при цьому критичне відношення до усталених наукових концепцій (ЗК 3);
- здатність здійснювати пошук та критично аналізувати інформацію з різних джерел (ЗК 4);
- мати навички розроблення та управління проектами (ЗК 5);
- здатність працювати як самостійно, так і в команді, планувати та керувати часом, організувати власну діяльність та діяльність групи осіб при вирішенні завдань професійної діяльності та особистісного розвитку (ЗК 7);
- здатність до ініціативності, відповідальності та навичок до превентивного і аварійного планування, управління заходами безпеки професійної діяльності, уміння приймати рішення у складних та непередбачуваних ситуаціях, лідерські якості на посаді керівника. Знання міжнародних норм і законодавства України у сфері безпеки життєдіяльності населення, системи управління охороною праці та цивільного захисту (ЗК 8);
- здатність до застосування знань на практиці (ЗК 9);
- вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми та приймати обґрунтовані рішення, нести відповідальність за якість виконуваної роботи (ЗК 10);

фахові компетентності:

- знання основних нормативно-правових актів та довідкових матеріалів, чинних стандартів і технічних умов, інструкцій та інших нормативно-розпорядчих документів в професійній діяльності (ФК 2);
- знання професійної та цивільної безпеки при виконанні завдань професійної діяльності (ФК 5);
- уміння аргументувати вибір методів розв'язування спеціалізованих задач, критично оцінювати отримані результати та захищати прийняті рішення (ФК 13);

програмні результати навчання:

- вміти продукувати нові ідеї, проводити дослідження, проявляти креативність та здатність до системного та гнучкого мислення для вирішення професійних задач (ПРН 3);
- знати нормативні засади, норми і правила та володіти практичними навичками до превентивного і аварійного планування, управління заходами безпеки професійної діяльності, вміння приймати рішення у складних та непередбачуваних ситуаціях, лідерські якості на посаді керівника (ПРН 10).

Розділ 3. Програма навчальної дисципліни

№ теми	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
1	2	3	4	5
Модуль 1. Охорона праці в галузі				
1.	Міжнародні норми в галузі охорони праці та основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці	0,5	2	4
2.	Система управління охороною праці в галузі (на підприємстві, організації, установі)	0,5	2	4
3.	Гігієнічна класифікація умов праці на робочих місцях за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу	1	6	4
4.	Загальні підходи щодо поліпшення стану виробничого середовища та зменшення напруженості трудового процесу	0,5	4	8
5.	Профілактика виробничого травматизму та професійних захворювань у галузі (сфері діяльності)	0,5	-	4
6.	Загальні питання електробезпеки та електробезпека у виробничих приміщеннях з робочими місцями сфери розумової діяльності	0,5	-	4
7.	Загальні питання пожежної безпеки та забезпечення пожежної безпеки у виробничих приміщеннях з робочими місцями сфери розумової діяльності	0,5	-	2
Усього за модулем 1		4	14	30
Модуль 2. Цивільний захист в Україні				
8.	Цивільний захист у сучасних умовах	0,5	-	4
9.	Міжнародне гуманітарне право	0,5	2	2
10.	Надзвичайні ситуації природного, техногенного, соціального та воєнного характеру	1	2	2
11.	Моніторинг надзвичайних ситуацій та сценарний аналіз їх виникнення та розвитку	0,5	-	3
12.	Цивільний захист України	1	-	2
13.	Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій	0,5	2	3
14.	Діяльність суб'єктів господарювання у сфері цивільного захисту	0,5	-	4
15.	Діяльність суб'єктів господарювання у разі загрози чи виникнення надзвичайної ситуації	0,5	-	4
16.	Проведення рятувальних та аварійних робіт на об'єктах суб'єктів господарювання	0,5	-	3
17.	Надання допомоги постраждалим під час надзвичайної ситуації	0,5	-	3
Усього за модулем 2		6	6	30
Усього за курсом		10	20	60

Розділ 4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

№ лекції	Тема заняття / план
Модуль 1. Охорона праці в галузі	
Лекція 1	Тема 1. Міжнародні норми в галузі охорони праці та основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці. 1.1. Охорона праці як невід’ємним складова соціальної відповідальності. 1.2. Законодавча основа Євросоюзу з питань охорони праці. 1.3. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці. 1.4. Законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі.
	Тема 2. Система управління охороною праці в галузі (на підприємстві, організації, установі). 2.1. Загальні принципи побудови систем управління охороною праці (СУОП). 2.2. Сучасні підходи щодо побудови СУОП підприємства (організації, установи).
	Тема 3. Гігієнічна класифікація умов праці на робочих місцях за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу. 3.1. Класифікація факторів середовища, які впливають на працівника в процесі трудової діяльності (загальний підхід). 3.2. Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу. 3.3. Фактори, що впливають на функціональний стан користувачів комп’ютерів. 3.4. Основні принципи складання Карти умов праці.
Лекція 2	Тема 4. Загальні підходи щодо поліпшення стану виробничого середовища та зменшення напруженості трудового процесу. 4.1. Раціональні заходи та засоби поліпшення стану виробничого середовища. 4.2. Основні принципи удосконалення трудового процесу користувачів комп’ютерної техніки.
	Тема 5. Профілактика виробничого травматизму та професійних захворювань у галузі (сфері діяльності). 5.1. Стан виробничого травматизму та профзахворюваності в Україні. 5.2. Розлади здоров’я користувачів комп’ютерів та медичні профілактичні заходи щодо збереження їх здоров’я.
	Тема 6. Загальні питання електробезпеки та електробезпека у виробничих приміщеннях з робочими місцями сфери розумової діяльності. 6.1. Основні визначення з електробезпеки та нормативно-правові документи, що регламентують улаштування електрообладнання у виробничих приміщеннях. 6.2. Вимоги електробезпеки у приміщеннях, де експлуатується персональні комп’ютери, відеодисплейні термінали та сучасна оргтехніка. 6.3. Перша допомога при ураженні електричним струмом.
	Тема 7. Загальні питання пожежної безпеки та забезпечення пожежної безпеки у виробничих приміщеннях з робочими місцями сфери розумової діяльності. 7.1. Актуальність питань пожежної безпеки у галузях матеріального та

	<p>духовного виробництва України.</p> <p>7.2. Категорії приміщень та будівель за вибуховою та вибухопожежною небезпекою, вогнестійкість будівельних конструкцій і матеріалів.</p> <p>7.3. Організація служб пожежної безпеки та державний пожежний нагляд.</p> <p>7.4. Забезпечення пожежної безпеки для будівель та приміщень, де експлуатується електронно-обчислювальна та електроспоживаюча оргтехніка.</p>
Модуль 2. Цивільний захист в Україні	
Лекція 3	<p>Тема 8. Цивільний захист у сучасних умовах.</p> <p>8.1. Історія цивільного захисту.</p> <p>8.2. Правові засади цивільного захисту та сучасний стан цивільного захисту в Україні.</p> <p>8.3. Кодекс цивільного захисту України.</p> <p>8.4. Єдина державна система цивільного захисту України.</p>
	<p>Тема 9. Міжнародне гуманітарне право.</p> <p>9.1. Міжнародне право з питань захисту людей.</p> <p>9.2. Женевські Конвенції 1949 року та Додаткові протоколи 1964 року.</p> <p>9.3. Спеціальні акти міжнародного гуманітарного права.</p>
	<p>Тема 10. Надзвичайні ситуації природног, техногенног, соціального та воєнного характеру.</p> <p>10.1. Визначення та класифікація надзвичайних ситуацій відповідно до Кодексу цивільного захисту України.</p> <p>10.2. Характеристика надзвичайних ситуацій природного, техногенного, соціального і воєнного походження та особливості їх впливу на людей, підприємства, інфраструктуру та навколишнє середовище.</p>
Лекція 4	<p>Тема 11. Моніторинг надзвичайних ситуацій та сценарний аналіз їх виникнення та розвитку.</p> <p>11.1. Моніторинг надзвичайних ситуацій в Україні. Види моніторингу та відомства, що його здійснюють.</p> <p>11.2. Урядова інформаційно-аналітична система з питань надзвичайних ситуацій.</p> <p>11.3. Оцінка ризику та принципи побудови сценарного аналізу виникнення та розвитку надзвичайної ситуації.</p>
	<p>Тема 12. Цивільний захист України.</p> <p>12.1. Права та обов'язки громадян у сфері цивільного захисту.</p> <p>12.2. Сили цивільного захисту.</p> <p>12.3. Функціональна та територіальна підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту.</p> <p>12.4. Постійно діючі комісії з питань техногенно-екологічної безпеки (ТЕБ) та надзвичайних ситуацій при виконавчих органах влади.</p> <p>12.5. Державне регулювання у сфері цивільного захисту (стандартизація, експертиза, страхування, нагляд та контроль).</p>
	<p>Тема 13. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій.</p> <p>13.1. Методологія оцінки обстановки у разі виникнення надзвичайної ситуації.</p> <p>13.2. Оповіщення та інформування про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій.</p> <p>13.3. Засоби колективного та індивідуального захисту.</p> <p>13.4. Інженерний захист територій.</p> <p>13.5. Радіаційний і хімічний захист населення і територій.</p> <p>13.6. Засоби і заходи біологічного захисту.</p> <p>13.7. Медичний і психологічний захист населення.</p> <p>13.8. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях.</p>

Лекція 5	<p>Тема 14. Діяльність суб'єктів господарювання у сфері цивільного захисту.</p> <p>14.1. Завдання і обов'язки суб'єктів господарювання у сфері цивільного захисту.</p> <p>14.2. Організація цивільного захисту на підприємстві.</p> <p>14.3. Створення об'єктових формувань цивільного захисту, формування їх матеріально-технічної бази.</p> <p>14.4. Розроблення планів локалізації та ліквідації наслідків аварії.</p> <p>14.5. Організація навчання співробітників та населення.</p> <p>14.6. Порядок припинення роботи підприємства з метою запобігання надзвичайної ситуації, пов'язаної з порушенням вимог пожежної безпеки</p>
	<p>Тема 15. Діяльність суб'єктів господарювання у разі загрози чи виникнення надзвичайної ситуації.</p> <p>15.1. Першочергові заходи суб'єктів господарювання у разі загрози чи виникнення надзвичайної ситуації.</p> <p>15.2. Організація евакуації під час виникнення надзвичайної ситуації.</p> <p>15.3. Організація діяльності малих та середніх підприємств (організацій, установ) у разі загрози чи виникнення надзвичайної ситуації.</p> <p>15.4. Надання допомоги при опіках, шоці, непритомності і поразці електричним струмом.</p>
	<p>Тема 16. Проведення рятувальних та аварійних робіт на об'єктах суб'єктів господарювання.</p> <p>16.1. Основи організації рятувальних та аварійних робіт.</p> <p>16.2. Сили, що можуть залучатись до ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.</p> <p>16.3. Порядок припинення роботи підприємства під час надзвичайної ситуації.</p>
	<p>Тема 17. Надання допомоги постраждалим під час надзвичайної ситуації.</p> <p>17.1. Вміст аптечки, «тривожної валізи» і правила використання засобів допомоги.</p> <p>17.2. Протиепідемічні заходи у забезпеченні життєвих потреб постраждалих.</p> <p>17.3. Протиепідемічні заходи в організації водопостачання та харчування</p> <p>17.4. Основи застосування антисептиків та антибіотиків та найбільш розповсюджених медичних препаратів.</p> <p>17.5. Організація транспортування постраждалих, у тому числі з ознаками інфекційних хвороб.</p>

Примітка. Всі необхідні матеріали для опанування лекційних тем наведено у літературних джерелах [7.1.–7.4.], перелік яких представлено у розділі 7 Робочої навчальної програми дисципліни «Охорона праці в галузі та цивільний захист». Основні інформаційні джерела, що наявні в електронному варіанті, на початок семестру завантажуються у навчальну систему Moodle-3.3.

4.2. План практичних (семінарських, лабораторних, півгрупових) занять

№ з/п	Назва теми / план
Модуль 1. Охорона праці в галузі	
1	<p>Практичне заняття 1. Міжнародні норми і законодавство України в галузі охорони праці</p> <p>Передбачається обговорення таких питань:</p> <p>1. Охорона праці як невід'ємна складова соціальної відповідальності; міжнародні норми соціальної відповідальності.</p>

	<p>2. Законодавча основа Євросоюзу з питань охорони праці.</p> <p>3. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці; основні напрямки співробітництва.</p> <p>4. Основні законодавчі та нормативно-правові акти України про охорону праці.</p> <p>5. Соціальний діалог в Україні.</p>
2	<p>Практичне заняття 2. Система управління охороною праці в галузі (СУОПГ) Передбачається опанування таких питань:</p> <p>1. Основні принципи та функції управління охороною праці.</p> <p>2. Сучасні підходи щодо створення системи управління охороною праці в галузі (підприємстві, організації, установі).</p> <p>3. Планування роботи з охорони праці, контроль за станом охорони праці, стимулювання діяльності з охорони праці.</p>
3	<p>Практичне завдання 3. Оцінка умов праці на сучасному робочому місці галузі за факторами: виробниче освітлення та мікроклімат Заняття побудовано у вигляді підготовки до виконання розрахункової роботи, що передбачена у п. 4.3. даної робочої програми (Модуль 1 дисципліни). Виконується перевірочний розрахунок природного освітлення, загального рівномірного освітлення люмінесцентними лампами, а також здійснюється оцінка параметрів спліт-системи кондиціонування та підбір обладнання тепловологісної обробки повітря для реального виробничого приміщення або за вихідними даними, запропонованими студентами і узгодженими з викладачем.</p>
4	<p>Практичне завдання 4. Інтегральна оцінка важкості праці на робочому місці сфери розумової праці Заняття передбачає виконання розрахунків з метою інтегральної оцінки умов праці на певному робочому місці сфери розумової праці.</p>
5	<p>Практичне завдання 5. Оцінка факторів виробничого середовища та трудового процесу для сучасного робочого місця галузі Студенти знайомляться з факторами виробничого середовища та трудового процесу, які впливають на функціональний стан організму працівника. За допомогою викладача заповнюється Карта умов праці для сучасного робочого місця галузі. На прикладі окремих підприємств і організацій м. Миколаєва розглядається процедура паспортизації санітарно-гігієнічних умов праці та атестації робочого місця. Аналізуються та обґрунтовуються раціональні заходи і засоби щодо поліпшення умов праці та удосконалення трудового процесу.</p>
Модуль 2. Цивільний захист в Україні	
6	<p>Практичне заняття 6. Основні національні законодавчі та нормативні акти з цивільного захисту та міжнародне гуманітарне право Передбачається обговорення таких питань:</p> <p>1. Історія (послідовність) створення законодавчої та нормативно-правової бази з питань цивільної оборони (цивільного захисту) за період незалежності України.</p> <p>2. Кодекс цивільного захисту України.</p> <p>3. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану».</p> <p>4. Закон України «Про правовий режим воєнного стану».</p> <p>5. Женевські Конвенції від 12.08.1949 р. та Додаткові Протоколи до них від 08.06.1977 р.</p>
7	<p>Практичне заняття 7. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій Передбачається обговорення таких питань:</p> <p>1. Оповіщення та інформування суб'єктів забезпечення цивільного захисту.</p> <p>2. Укриття населення у захисних спорудах цивільного захисту та евакуаційні заходи.</p> <p>3. Інженерний захист територій, радіаційний та хімічний захист.</p> <p>4. Медичний, біологічний і психологічний захист та забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення.</p> <p>5. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях.</p>

8	<p>Практичне заняття 8. Сучасні прилади радіаційної і хімічної розвідки та дозиметричного контролю</p> <p>Розглядаються такі питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація приладів радіаційної розвідки і дозиметричного контролю (індикатори, рентгенометри, радіометри, дозиметри), принципи їх роботи та особливості використання. 2. Призначення, принцип роботи, конструктивна схема, технічні характеристики та особливості використання дозиметричного приладу (рентгенометра) ДП-5В. 3. Призначення, принцип роботи, конструктивна схема, технічні характеристики та особливості використання дозиметричного приладу (радіометра) «Припять». 4. Сучасний розвиток приладобудування для радіаційного контролю довкілля (на прикладі дозиметра Ecotest CARD (ДКГ-21), дозиметра-сигналізатора ДКС-02ПН «Кадмій», дозиметрів-радіометрів МКС-У і МКС-05 «ТЕРРА»). 5. Призначення, принцип роботи, основні характеристики та особливості використання приладу хімічної розвідки ВПХР.
9	<p>Практичне заняття 9. Прогнозування наслідків аварії на хімічно небезпечному об'єкті</p> <p>Студенти знайомляться з основними небезпечними хімічними речовинами, їх класифікацією, властивостями, способами зберігання та наслідками негативного впливу на людей, тварин, об'єкти господарської діяльності та довкілля у разі їх бойового застосування або аварійного потрапляння в атмосферу; з основними заходами і засобами захисту від негативного впливу небезпечних хімічних речовин; опановують методики прогнозування наслідків аварії на хімічно небезпечному об'єкті.</p> <p>Друга частина заняття побудована у вигляді підготовки до виконання розрахункової роботи, що передбачена у п. 4.3. даної робочої програми (Модуль 2 дисципліни) на тему: «Прогнозування наслідків аварії на потенційно небезпечному хімічному об'єкті». У межах даного заняття виконується п. 1 розрахункової роботи: «Довгострокове прогнозування наслідків аварії на хімічно небезпечному об'єкті».</p>
10	<p>Практичне заняття 10. Заключне підсумкове заняття</p> <p>Підводяться загальні підсумки вивчення дисципліни. Обговорюються можливі варіанти спеціальної частини «Охорона праці та безпека у надзвичайних ситуаціях» студентських кваліфікаційних робіт, виконання яких передбачається по завершенню навчання за відповідними програмами підготовки магістрів.</p> <p>У другій половині заняття проводиться заключна контрольна робота у вигляді відповідей по варіантам завдань, аналогічним комплексним контрольним роботам, що зберігаються на кафедрі. В останньому випадку викладач забезпечує студентів усіма необхідними методичними та довідниковими матеріалами і дозволяє ними користуватися. Враховуючи невід'ємний зв'язок дисципліни з курсом «Основи охорони праці», у контрольні завдання свідомо включені питання (відомості) із зазначеного курсу.</p> <p>Приклад завдання, що пропонується студентам в якості заключної контрольної роботи, наведено нижче.</p>

Примітка. Усе необхідне методичне забезпечення представлено в переліку джерел рекомендованої літератури, а також розміщено в навчальній системі Moodle-3.3.

Прилади, що необхідні для проведення практичних занять, пройшли метрологічну перевірку і зберігаються на кафедрі екології.

**Варіант «0» контрольного завдання
з дисципліни «Охорона праці в галузі та цивільний захист»**

Студент _____ групи _____ (ПІБ)

1. Розслідування та облік нещасних випадків, хронічних професійних захворювань і отруєнь та аварій.
2. Постійно діючі комісії з техногенно-екологічної безпеки (ТЕБ).
3. У разі ухилення працівника від обов'язкового медичного огляду, він:
 1. Може бути звільнений з роботи.
 2. Відсторонюється від роботи за бажанням власника (керівника).
 3. Обов'язково відсторонюється від роботи.
 4. Має у термін не більше двох тижнів пройти медичний огляд.
4. У виробничому приміщенні розмірами $a \times b \times H = 6 \times 5 \times 3,5$ м обладнана лазерними принтерами та ксерокопіювальними пристроями, при роботі яких у повітряне середовище приміщення надходить озон (O_3) в кількості $M = 0,175$ г/год. Оцінити мінімально необхідну повітропродуктивність системи припливно-витяжної вентиляції, якщо вміст O_3 в атмосферному повітрі складає $C_{O_3} = 0,015$ мг/м³, а вміст O_3 в повітрі робочої зони не повинен перевищувати $C_{O_3}^{max} = 0,1$ мг/м³. Яка кратність повітрообміну n (год⁻¹) забезпечується у виробничому приміщенні?

4.3. Завдання для самостійної роботи

Обов'язковим видом навчальної діяльності студентів є самостійна робота, яка виконується в позааудиторний час.

Самостійна робота з дисципліни «Охорона праці в галузі та цивільний захист» виконується студентами в обсязі 60 годин протягом усього семестру. Зі структурою, змістом і формами самостійної роботи студенти знайомляться на першому занятті.

Передбачаються такі види самостійної роботи:

1. Опрацювання лекційного матеріалу та підготовка до практичних занять.
2. Підготовка і захист письмових індивідуальних робіт (роботи у вигляді відповідей на запитання, що відповідають основним темам Модулів 1 і 2 навчальної дисципліни).
3. Розрахункова робота на тему: «Оцінка умов праці на сучасному робочому місці галузі за факторами: виробниче освітлення та мікроклімат».
4. Розрахункова робота на тему: «Прогнозування наслідків аварії на потенційно небезпечному хімічному об'єкті».
5. Робота за бажанням студента у вигляді творчої доповіді на одну із запропонованих тем.
6. Підготовка до підсумкового контролю знань за контрольними питаннями.

Важливе значення в керівництві самостійною роботою студентів відводиться індивідуальним та груповим консультаціям, їх мета – допомогти студентам у вивченні того чи іншого питання, в правильній організації самостійної роботи над вивченням предмета.

Практичні заняття мають за мету поглибити знання студентів з тем змістовного модуля, сприяють опануванню практичних умінь та навичок. Метою практичних занять є засвоєння додаткових аспектів курсу, дискусійне обговорення нового і лекційного матеріалу.

За результатами контролю студентам виставляють оцінки в журналах поточної успішності за бальною системою модульно-рейтингового контролю. Підсумковий контроль знань проводиться у вигляді диференційованого заліку наприкінці семестру згідно розкладу сесії за контрольними питаннями.

Вказівки до виконання завдань на самостійну роботу

1. Успішність складання підсумкового заліку з дисципліни значною мірою залежить від організації самостійної роботи, у тому числі, при опрацюванні лекційного матеріалу та підготовці до практичних занять. Для здійснення самостійної роботи студентам рекомендується ознайомитись з навчально-методичною літературою, перелік якої наведено в Розділі 7, а також публікаціями періодичних видань. Рекомендовану літературу необхідно вивчати систематично, згідно зі списком і в такій послідовності:

- а) ознайомитись з навчальною програмою із змістом кожної теми;
- б) засвоїти навчальний матеріал, що відноситься до конкретної теми;
- в) дати відповідь на контрольні запитання відповідної теми;
- г) виписати всі незрозумілі питання для розгляду їх на консультації.

2. Підготовка і захист письмових індивідуальних робіт у вигляді відповідей на запропоновані запитання має за мету оцінити рівень підготовки студента з тем навчальної дисципліни. При цьому оцінюється якість представлених матеріалів (конкретність, доцільний обсяг відповіді, власний погляд на окремі положення запропонованого питання тощо), у тому числі, їх оформлення (титульний лист, зміст, посилання на літературні джерела, список використаних джерел тощо).

Далі наводиться нульові варіанти письмових індивідуальних робіт.

Варіант «0» завдання на виконання самостійної роботи Модулю 1 навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі та цивільний захист»

Студент _____ групи _____ (ПІБ)

1. Органи державного нагляду за охороною праці; основні принципи державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності.
2. Система управління охороною праці в галузі. Сучасні підходи щодо її створення та функціонування.
3. Вимоги до забезпечення охорони праці в структурі соціальної відповідальності; стандарт SA 8000 «Соціальна відповідальність».
4. Види та строки навчання та перевірки знань робітників з питань охорони праці.
5. Зміст Карти умов праці та принципи її заповнення.
6. Класи виробничих та складських приміщень по вибуховій та пожежній небезпеці.

Варіант «0» завдання на виконання самостійної роботи Модулю 2 навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі та цивільний захист»

Студент _____ групи _____ (ПІБ)

1. Урядова інформаційно-аналітична система з надзвичайних ситуацій, збору, обробки, передачі та збереження моніторингової інформації.
2. Планування дій персоналу підприємств та організацій при пожежах.
3. Психологічна допомога населенню, що постраждало внаслідок надзвичайних ситуацій.
4. Недопущення паніки та недобросовісного розподілу допомоги під час надзвичайних ситуацій.
5. Організація діяльності, спрямованої на допомогу дітям, людям похилого віку під час надзвичайних ситуацій.
6. Страхування відповідальності за завдану шкоду внаслідок експлуатації небезпечного об'єкту.

3. Підготовка до виконання розрахункової роботи «Оцінка умов праці на сучасному робочому місці галузі за факторами: виробниче освітлення та мікроклімат» проводиться

під час проведення практичного заняття № 3. Студенти за допомогою викладача знайомляться з санітарно-гігієнічними вимогами щодо виробничого освітлення та мікрокліматичних умов для робочих місць сфери розумової діяльності; оволодівають спрощеними методиками розрахунків природного та штучного освітлення, спліт-систем кондиціонування, а також здійснюють підбір необхідного світлотехнічного обладнання та обладнання тепловологісної обробки повітря.

У системі Moodle-3.3. розміщуються всі необхідні матеріали для виконання і оформлення зазначеної самостійної роботи, а також індивідуальні бланки завдань, приклад одного з яких наведено нижче.

4. Підготовка до виконання розрахункової роботи «Прогнозування наслідків аварії на потенційно небезпечному хімічному об'єкті» проводиться під час проведення практичного заняття № 9. Друга частина зазначеного заняття побудована у вигляді підготовки до виконання розрахункової роботи, що передбачена у п. 4.3. даної робочої програми (Модуль 2 дисципліни) на тему: «Прогнозування наслідків аварії на потенційно небезпечному хімічному об'єкті», при цьому виконується п. 1 розрахункової роботи: «Довгострокове прогнозування наслідків аварії на хімічно небезпечному об'єкті».

У системі Moodle-3.3. розміщуються всі необхідні матеріали для виконання і оформлення зазначеної самостійної роботи, а також індивідуальні бланки завдань, приклад одного з яких наведено нижче.

Приклад завдання для розрахункової роботи

**Завдання на виконання розрахунково-графічної роботи на тему:
«Прогнозування наслідків аварії на потенційно небезпечному хімічному об'єкті»
(Варіант № 0)**

ВИХІДНІ ДАНІ

Параметри	Розмірність	Значення	Параметри	Розмірність	Значення	Параметри	Розмірність	Значення
НХР	НФ	Водень фтористий	влив НХР	«вільно»	-	τ_d	-	-
P	-	с/н	Н_{обв}	м	-	F	-	-
V_{P1}	м³	200	R_{нп}	км	2,5	t_п	°С	- 25
V_{P2}	м³	100	R_{сзз}	км	1,3	Δt	°С	+ 1,5
V_{P3}	м³	50	Щ_{нп}	чол/км²	230	W	м/с	4,8
m₁	шт	3	n_{хно}	чол	1500	Напрямок вітру		Схід
m₂	шт	4	Z_{пр}	%	70	$\tau_{авар}$	год	3,8
m₃	шт	5	G₀	т	700			

Умови завдання

У районі **P** знаходиться хімічно-небезпечний об'єкт (ХНО), на території якого зберігається (умови зберігання – ізотермічне або в рідкому стані) в необвалованих (обвалованих, у яких висота обвалування **H**, м) резервуарах різного об'єму **V_{Pi}** (м³) і різної кількості **m_i**, небезпечна хімічна речовина (НХР). Робітники і службовці цього підприємства, чисельність яких складає **n_{хно}**, чол, забезпечені протигазами на **Z_{пр}**, %.

Навкруги ХНО знаходиться населений пункт, в якому проживають працівники і службовці ХНО, радіус якого складає приблизно **R_{нп}**, км. Середня щільність населення в ньому – **Щ_{нп}**, чол/км². За межами населеного пункту знаходиться місцевість, на якій росте степова рослинність. Житлові райони від ХНО відділяє санітарна захисна зона радіусом **R_{сзз}**, км, на території якої ростуть чагарник і дерева (парк).

Внаслідок техногенної надзвичайної ситуації (аварія, катастрофа) на ХНО зі зруйнованого резервуару (резервуарів) вилилося на підстильну поверхню – «вільно» (або у «піддон», якщо резервуари обваловані) НХР у кількості **G₀**, т.

Метеорологічні умови на початок аварії: час доби τ_d ; наявність хмарності F ; температура повітря t_n , °C; різниця температур повітря на відстані 50 см і 200 см від поверхні землі Δt , °C; швидкість приземного вітру W , м/с.

Необхідно:

1. Виконати довгострокове прогнозування при аварії на ХНО.
2. Виконати аварійне прогнозування на час після початку аварії $\tau_{\text{авар}}$, год.
3. Результати довгострокового і аварійного прогнозування показати на схемах у масштабі.
4. Зробити висновки і дати рекомендації щодо захисту робітників і службовців ХНО та населення.

Студент групи _____ (ПІБ)

Керівник: _____ (ПІБ)

«__» _____ 20__ р.

5. За власним бажанням студент має можливість виконати додаткову роботу у вигляді творчої доповіді на одну із запропонованих тем. Зазначене є доцільним, коли з тієї чи іншої причини (хвороба, відрядження, пропуск з поважної причини практичного заняття тощо) студент набрав кількість балів, що не відповідають його потенціалу.

Тема доповіді обирається із запропонованого переліку або формулюється викладачем додатково. Студент також може обрати для доповіді й свою тему, погодивши її з викладачем.

Обсяг роботи складає не менше за 10–15 сторінок тексту (поля сторінки: ліве – 2,5 см; верхнє, нижнє, праве –1,5 см), шрифт – Times New Roman, 14 пт, інтервал 1,5.

Творча доповідь розпочинається зі змісту (плану), обов'язково містить висновок і перелік використаної літератури. У тексті роботи обов'язково вказуються посилання на використані джерела.

Теми доповідей готуються викладачем заздалегідь, постійно поновлюються і в необхідній кількості розміщуються у навчальній системі Moodle-3.3.

**Завдання на виконання розрахунково-графічної роботи на тему:
«Оцінка умов праці на сучасному робочому місці галузі за факторами: виробниче
освітлення та мікроклімат»
(Варіант № 0)**

ВИХІДНІ ДАНІ

№	Параметри	Розмірність	Позначення	Значення
1	Довжина приміщення	a	м	6,5
2	Ширина приміщення	b	м	6,0
3	Висота приміщення	H	м	3,5
4	Ширина вікна	c	м	2,0
5	Висота вікна	d	м	2,4
6	Кількість вікон	n_g	шт.	2
7	Висота верхнього краю вікна відносно робочої поверхні	h	м	2,5
8	Відстань розрахункової точки (робочої поверхні) до зовнішньої стіни	l	м	4,8
9	Висота карнізу протилежної будівлі відносно підвіконня	H^I	м	8,0
10	Відстань до затіняючої будівлі	D	м	28,0
11	Азимут	A_3	град	ПНЗ
12	Точність зорових робіт	T	-	Середньої точності (IV розряд зорової роботи)
13	Вид світлопропускаючого матеріалу	-	-	Подвійне листове віконне скло
14	Вид віконної рами	-	-	Спарена дерев'яна рама
15	Сонцезахисні пристрої	-	-	Внутрішні регульовані жалюзі
16	Стан стелі	-	-	Підвісна стеля світло-сірого кольору
17	Стан стін	-	-	Гладка поверхня кольору – біла слонова кістка
18	Стан поверхні підлоги	-	-	Паркет світло-жовтого кольору
19	Кількість робочих місць	nl	шт.	5

Студент групи _____ (ПІБ)

Керівник: _____ (ПІБ)

«__» _____ 20__ р.

Розділ 5. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль з дисципліни «Охорона праці в галузі та цивільний захист» відбувається під час складання студентами диференційованого заліку згідно до розкладу сесії. Враховуючи обмеженість часу, що виділяється на проведення заліку, контроль знань здійснюється у письмовій формі за допомогою залікових білетів.

Студент має відповісти на три запитання – кожне питання оцінюється максимум по 10 балів. Максимальна сума балів за залік становить 30 балів.

Бали знімаються:

- якщо відповідь неякісно висвітлює основні положення залікових питань;
- коли у відповіді допущено принципові помилки;
- за відсутність відповіді на одне запитання.

Залік вважається незданим, якщо студент не надав відповідь на два з трьох поставлених йому запитань.

Орієнтовно якість відповіді на кожне запитання оцінюється за такою шкалою:

- 10 балів – повна за змістом і стисла за формою відповідь;
- 9-8 балів – повна за змістом і невдала за формою відповідь;
- 7-6 балів – не зовсім повна за змістом і не залежить від форми відповідь;
- 5-4 бали – не повна за змістом і не залежить від форми відповідь;
- 3-2 бали – орієнтовна за змістом і не залежить від форми відповідь.

Перелік питань підсумкового контролю з дисципліни «Охорона праці в галузі та цивільний захист»

Модуль 1. Охорона праці в галузі

Враховуючи невід’ємний зв’язок Модулю 1 дисципліни з курсом «Основи охорони праці», у список свідомо включені питання із зазначеного курсу.

1. Основні розділи дисциплін «Основи охорони праці» і «Охорона праці в галузі».
2. Основні принципи державної політики в галузі охорони праці. Загальні закони України в галузі охорони праці.
3. Галузеві та міжгалузеві державні нормативні акти з охорони праці.
4. Показчик нормативно-правових актів з питань охорони праці.
5. Міжнародні норми соціальної відповідальності. Стандарт SA 8000 «Соціальна відповідальність».
6. Вимоги до забезпечення охорони праці в структурі соціальної відповідальності. Міжнародний стандарт ISO 26000 «Настанова по соціальній відповідальності».
7. Законодавча основа Євросоюзу з питань охорони праці. Рамкова директива 89/391/ЄС «Про введення заходів, що сприяють поліпшенню безпеки та гігієни праці працівників».
8. Органи державного управління охороною праці та державного нагляду за охороною праці.
9. Положення про СУОП, структура та зміст його розділів.
10. Система управління охороною праці в галузі, її складові та функціонування. Міжнародний стандарт OHSAS 18001: 2007.
11. Основні підсистеми системи управління охороною праці, що необхідні для її ефективного функціонування.
12. Фінансування охорони праці та економічні аспекти охорони праці.
13. Види та строки навчання та перевірки знань робітників з питань охорони праці.
14. Основні види інструктажів з питань охорони праці, їх призначення та періодичність.
15. Відшкодування збитків робітникам у випадку пошкодження їх здоров’я.

16. Штрафні санкції відносно підприємств.
17. Гігієна праці та виробнича санітарія. Основні питання, що розглядаються в даному розділі дисципліни.
18. Фізіологічні особливості сфери розумової діяльності.
19. Класифікація факторів виробничого середовища і трудового процесу, які впливають на працівника в процесі трудової діяльності.
20. Шкідливі та небезпечні виробничі фактори (їх загальноприйнята класифікація).
21. Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу.
22. Вентиляція виробничих приміщень. Призначення та класифікація систем вентиляції.
23. Вимоги щодо повітрообміну в приміщеннях з робочими місцями сфери розумової діяльності. Принципи розрахунку повітропродуктивності систем штучної вентиляції.
24. Мікроклімат виробничих приміщень. Вплив параметрів мікроклімату на організм людини.
25. Принципи нормування мікроклімату та його гігієнічні нормативи у приміщеннях з робочими місцями сфери розумової діяльності.
26. Особливості повітряного середовища приміщень з використанням персональних комп'ютерів та відеодисплейних терміналів.
27. Принципи визначення холодо- та повітропродуктивності спліт-систем кондиціонування.
28. Освітлення виробничих приміщень. Основні світлотехнічні поняття та одиниці.
29. Види виробничого освітлення, принципи його нормування та гігієнічні нормативи у сфері розумової діяльності.
30. Принципи розрахунку природного та штучного освітлення.
31. Фізичні характеристики шуму. Вимірювання рівнів шуму та принципи його нормування. Гігієнічні нормативи шуму в приміщеннях з робочими місцями сфери розумової діяльності.
32. Вплив шуму на організм людини. Основні принципи захисту від шкідливого впливу шуму на організм людини.
33. Основні параметри та види вібрації. Вимірювання рівнів вібрації та принципи її нормування. Гігієнічні нормативи рівнів вібрації на робочих місцях сфери розумової діяльності.
34. Вплив вібрації на організм людини та основні принципи захисту від шкідливого впливу вібрації.
35. Електромагнітні випромінювання, що впливають на користувачів персональних комп'ютерів, їх фізична природа та частотні діапазони.
36. Сучасні уявлення про вплив електромагнітних випромінювань на функціональний стан організму користувачів персональних комп'ютерів.
37. Сучасні уявлення про вплив сотового зв'язку на організм людини.
38. Важкість праці: Динамічні, статичні навантаження.
39. Напруженість праці. Увага, напруженість аналізаторних функцій, емоційна та інтелектуальна напруженість, монотонність праці.
40. Порядок атестації робочого місця.
41. Зміст Карти умов праці та принципи її заповнення.
42. Стан виробничого травматизму та профзахворюваності в Україні.
43. Дослідження та профілактика виробничого травматизму.
44. Основні причини виробничих травм та професійних захворювань.
45. Скарги на стан здоров'я, що пов'язані з виконанням робіт, пов'язаних з використанням персональних комп'ютерів.
46. Методи дослідження виробничого травматизму.
47. Соціально-економічні наслідки виробничого травматизму.

48. Розслідування та облік нещасних випадків. Спеціальне розслідування нещасних випадків.
49. Розслідування та облік випадків виявлення хронічних професійних захворювань і отруень.
50. Відповідальність працівників за порушення законодавства з охорони праці.
51. Розлади здоров'я користувачів, що формуються під впливом роботи за комп'ютером.
52. Медичні профілактичні заходи щодо збереження здоров'я та працездатності користувачів комп'ютерів та відеодисплейних терміналів.
53. Організація наукових досліджень та основні наукові проблеми в галузі охорони праці. Наукова база охорони праці.
54. Національний науково-дослідний інститут промислової безпеки та охорони праці, галузеві науково-дослідні інститути з питань охорони праці.
55. Електробезпека. Електротравматизм та дія електричного струму на організм людини.
56. Чинники, що впливають на наслідки ураження електричним струмом.
57. Основні види електричних травм.
58. Умови ураження людини струмом при доторканні до струмопровідних частин електромереж.
59. Вимоги електробезпеки у приміщеннях, де встановлені персональні комп'ютери та відеодисплейні термінали.
60. Пожежна безпека. Основні причини пожеж. Небезпечні та шкідливі чинники, пов'язані з пожежами.
62. Основи теорії горіння та різновиди горіння. Необхідні вимоги для виникнення горіння.
63. Показники пожежовибухонебезпечності. Категорія приміщень за вибухо- та пожежонебезпечністю.
64. Пожежна безпека у приміщеннях з робочими місцями, обладнаними персональними комп'ютерами та відеодисплейними терміналами.
65. Система протипожежного захисту.
66. Установки та засоби гасіння пожеж.

Модуль 2. Цивільний захист

1. Причини виникнення, можливі наслідки і класифікація надзвичайних ситуацій (НС).
2. Характеристика НС природного, техногенного, соціального і воєнного характеру та характер їх впливу на людей, підприємства, інфраструктуру й навколишнє середовище.
3. Характеристика стихійних лих і небезпечних явищ.
4. Характеристика НС техногенного характеру.
5. Характеристика НС природного характеру.
6. Характеристика НС соціального характеру.
7. Характеристика НС воєнного характеру.
8. Характеристика вражаючих факторів сучасної зброї.
9. Біологічна зброя та наслідки її застосування.
10. Наслідки аварій з викидом радіоактивних речовин та застосування ядерної зброї.
11. Особливості радіоактивного забруднення місцевості й зараження повітря під час аварії на АЕС (на прикладі Чорнобильської АЕС).
12. Екологічні наслідки аварій, катастроф, стихійних лих, а також у разі застосування звичайної, ядерної, хімічної та бактеріологічної (біологічної) зброї.
13. Соціальні наслідки НС.
14. Історія цивільного захисту (ЦЗ) в Україні та сучасний стан ЦЗ в Україні.
15. Міжнародне право з питань захисту.
16. Женевські конвенції 1949 р. та Додаткові протоколи 1977 р.
17. Основні національні законодавчі та нормативні акти з ЦЗ.

18. Кодекс цивільного захисту України, його структура та стислий зміст.
19. Єдина державна система цивільного захисту (ЄДС ЦЗ) та його складові.
20. Права та обов'язки громадян у сфері ЦЗ.
21. Сили цивільного захисту України.
22. Державне регулювання у сфері ЦЗ (стандартизація, сертифікація, страхування, нагляд і контроль).
23. Функціональна та територіальна підсистеми ЄДС ЦЗ.
24. Постійно діючі комісії з питань техногенно-екологічної безпеки (ТЕБ) та НС при виконавчих органах влади.
25. Системи моніторингу і прогнозування НС в Україні.
26. Оповіщення та інформування населення про загрозу та виникнення НС.
27. Засоби колективного та індивідуального захисту в умовах НС.
28. Інженерний захист територій.
29. Радіаційний і хімічний захист територій.
30. Медичний і психологічний захист населення.
31. Засоби і заходи біологічного захисту.
32. Організація дозиметричного й хімічного контролю.
33. Дезактивація, дегазація, дезінфекція. Санітарна обробка людей.
34. Завдання і обов'язки суб'єктів господарювання в сфері ЦЗ.
35. Організація навчання співробітників і населення з питань ЦЗ.
36. Фінансування заходів ЦЗ.
37. Оповіщення працівників про загрозу НС.
38. Організація евакуації з підприємства і території в умовах НС та під час виникнення воєнної загрози.
39. Організація тимчасового проживання та забезпечення харчуванням і предметами першої необхідності постраждалих під час НС.
40. Організація розподілу гуманітарної допомоги.
41. Система управління пожежною безпекою в Україні.
42. Евакуація людей та матеріальних цінностей під час пожежі.
43. Основні принципи організації рятувальних та аварійних робіт за умови виникнення значної кількості постраждалих.
44. Сили, що можуть залучатися до ліквідації наслідків НС.
45. Вміст аптечки, «тривожної валізи» і правила використання засобів допомоги.
46. Поняття про епідемію, шляхи проникнення збудників та характер поширення інфекції.
47. Перша допомога постраждалим, у т. ч. з ознаками інфекційних хвороб.
48. Дезінфекція та протиепідемічні заходи в організації водопостачання та харчування постраждалих.
49. Поняття про антисептики та антибіотики, їх роль щодо запобігання поширенню інфекційного процесу.
50. Основи застосування найбільш розповсюджених медичних препаратів.

Нижче наведено приклад залікового білету з дисципліни (приклад 0-го білету) для однієї зі спеціальностей.

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Рівень вищої освіти *другий (магістр)*

Спеціальність *073 Менеджмент*

Освітньо-професійна програма *Менеджмент*

Семестр *осінній*

Навчальна дисципліна *Охорона праці в галузі та цивільний захист*

ЗАЛКОВИЙ БЛЕТ № 0

1. Функціональна та територіальна підсистеми ЄДС ЦЗ **(10 балів)**.
2. Медичний і психологічний захист населення **(10 балів)**.
3. Законодавча основа Євросоюзу з питань охорони праці. Рамкова директива 89/391/ЄС «Про введення заходів, що сприяють поліпшенню безпеки та гігієни праці працівників» **(10 балів)**.

Затверджено на засіданні кафедри екології.

Протокол № ___ від « ___ » _____ 20__ року

Завідувач кафедри, _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Викладач _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Розділ 6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Система оцінювання роботи і знань студентів з дисципліни є традиційною для університету.

Студент отримує максимум 70 балів за якісне і своєчасне виконання поточних робіт в аудиторії та вдома при високій якості підсумкового контролю (максимум 30 балів). Особлива увага звертається на своєчасність виконання позааудиторних робіт (самостійна робота студентів). Порушення планових термінів виконання робіт без поважних причин супроводжується зниженням балів.

Поточне оцінювання роботи студентів здійснюється шляхом присвоєння певної кількості балів по кожному виду виконаних завдань. Поточний контроль полягає в оцінюванні рівня підготовленості студентів до виконання конкретних робіт, повноти та якості засвоєння студентами навчального матеріалу та виконання індивідуальних завдань відповідно до робочої програми навчальної дисципліни і здійснюється викладачем упродовж семестру.

По кожному модулю студент прослуховує лекції, виконує практичні (групові) роботи, за що накопичувальним шляхом отримує загальну кількість балів. До підсумкового контролю студент допускається у випадку, якщо по всіх модулях він набрав не менше 30 балів.

Відповідно до положення про систему рейтингової оцінки знань студентів під час вивчення дисципліни «Охорона праці в галузі та цивільний захист» використовується наступна система оцінювання знань студентів.

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Виступи на практичних (семінарських) заняттях або представлення конспекту з питань семінарського заняття (заняття № 1, 2, 6, 7, 8)	$5 \cdot 2 = 10$
2	Участь у практичних заняттях, у тому числі, з виконанням розрахункових робіт або робіт, пов'язаних з використанням нормативної документації (заняття № 3, 4, 5, 9, 10)	$5 \cdot 4 = 20$
3	Виконання і захист самостійних робіт	$2 \cdot 10 = 20$
4	Виконання та захист розрахункових робіт	$2 \cdot 10 = 20$
Усього протягом семестру		70
4	Залік	30
Разом		100

Примітка. Додатково підготовлена творча доповідь (див. п. 5 розділу 4.3 Робочої навчальної програми) максимально оцінюється в кількості 12 балів.

Критерії оцінювання завдань для досягнення максимальної кількості балів у семестрі

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності студента при оцінюванні результатів поточного контролю з дисципліни, є такі:

- виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою з дисципліни;
- глибина та характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку й розвитку;
- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність,

послідовність тощо);

- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Критерії оцінювання завдань з дисципліни «Охорона праці в галузі та цивільний захист» для досягнення максимальної кількості балів у семестрі наведено у таблиці.

Вид діяльності (завдання)	Критерії для максимальної кількості балів
Виступ (участь в дискусії) на заняттях №№ 1, 2, 6, 7, 8	<ul style="list-style-type: none">– знання матеріалу (0,5 б.);– вміння самостійно (без паперових матеріалів) доповісти питання теми (1 б.);– вміння висловлювати (де це є доцільним) власні думки щодо тематики заняття (0,5 б.).
Участь у практичних заняттях №№ 3, 4, 5, 9, 10	<ul style="list-style-type: none">– підготовка до заняття – опрацювання матеріалу, підготовка до виконання: визначення теми, мети (1 б.);– активна участь у виконанні роботи у складі окремої групи (бригади), повне і вірне виконання роботи (2 б.);– наявність висновків по роботі 1 б.).
Виконання та захист самостійної роботи	<ul style="list-style-type: none">– правильність письмових відповідей на питання самостійної роботи (3 б.);– дотримання необхідних вимог щодо оформлення роботи (2 б.);– правильність відповідей при захисті роботи, їх чіткість і лаконічність (3 б.);– наявність власних суджень (2 б.).
Виконання та захист розрахункової роботи	<ul style="list-style-type: none">– правильність отриманого результату (4 б.);– дотримання необхідних вимог щодо оформлення роботи (2 б.);– наявність висновків по роботі (2 б.);– знання теоретичного матеріалу при захисті розрахункової роботи (2 б.).

Критерії оцінювання питань залікового білету для досягнення максимальної кількості балів

Завданням підсумкового контролю (диференційованого заліку) є підсумкова перевірка глибини засвоєння студентом програмного матеріалу дисципліни, логіки та взаємозв'язків між окремими її розділами, здатність творчого використання набутих знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми, що впливає зі змісту дисципліни тощо. При комплексній оцінці успішності викладач визначає види робіт та критерії оцінювання з урахуванням особливостей навчальної дисципліни, обсягу годин, відведених навчальним планом, контингенту студентів.

При складанні диференційованого заліку у *письмовій формі* критеріями оцінювання є:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, систематичність, логічна послідовність, уміння висловлювати власні думки, акуратність оформлення письмової роботи;

Критерії комплексного оцінювання повинні доводитись до студентів на початку вивчення навчальної дисципліни.

Критерії оцінювання питань залікового білету з дисципліни «Охорона праці в галузі та цивільний захист» для досягнення максимальної кількості балів наведено у таблиці.

№ завдання залікового білету	Максимальна кількість балів
1	10
2	10
3	10

Для визначення ступеню оволодіння навчальним матеріалом із подальшим його оцінюванням рекомендується застосовувати наступні рівні досягнень студентів.

Високий рівень. Студент вільно володіє навчальним матеріалом на підставі вивченої основної та додаткової літератури, аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.

Добрий (достатній) рівень. Студент володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не має достатніх знань та вмінь для формулювання висновків, допускає несуттєві неточності.

Задовільний рівень. Студент володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу, уміє використовувати знання в стандартних ситуаціях.

Незадовільний (низький) рівень. Студент не володіє навчальним матеріалом.

На «*незадовільно*» оцінюється відповідь, з якої видно, що студент не засвоїв теоретичного матеріалу із даного курсу, не зміг викласти основні теоретичні положення навчального курсу і не має навичок їх практичного застосування.

«*Задовільну*» оцінку одержує студент, який у відповіді припускається помилок у визначенні термінів, слабо засвоїв основні питання дисципліни і не повністю виконав практичні завдання.

Оцінка «*добре*» виставляється за повну відповідь на всі поставлені питання при наявності окремих помилок (у визначенні термінів, статистичних даних тощо), при виконанні всіх завдань, але з порушенням термінів, а також при недостатній обґрунтованості висновків залежно від ступеня неточності.

Для отримання «*відмінної*» оцінки студент повинен глибоко та досконально знати матеріал навчальної дисципліни, розумітися в поняттях та категоріях, що застосовуються у світовій практиці, виконати якісно практичні завдання. Оцінка «*відмінно*» також ставиться студентам, які займаються науковою роботою в даному напрямку, приймають участь в наукових конференціях, мають наукові публікації у фахових журналах.

Розділ 7. Рекомендовані джерела інформації

7.1. Підручники, опорні конспекти лекцій, методичні вказівки, практикуми

- 7.1.1. Конспекти лекцій викладачів кафедри екології ЧНУ імені Петра Могили в системі MOODLE. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://moodle.chdu.edu.ua/>.
- 7.1.2. Жидецький В. Ц. Основи охорони праці : Підручник / В. Ц. Жидецький. – Львів : «Афіша», 2004. – 252 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://moodle.chdu.edu.ua/>.
- 7.1.3. Зеркалов Д. В. Охорона праці в галузі. Загальні вимоги: Конспект лекцій / Д. В. Зеркалов. – К. : Вид-во НТУУ «КПІ», 2013. – 551 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://moodle.chdu.edu.ua/>.
- 7.1.4. Катренко Л. А., Кіт Ю. В., Пістун І. П. Охорона праці. Курс лекцій. Практикум: Навч. посіб. – Суми : Університетська книга, 2009. – 540 с.
- 7.1.5. Катренко Л. А. Охорона праці в галузі комп'ютерингу : Підручник [Текст] / Л. А. Катренко, А. В. Катренко. – Львів : «Магнолія 2006», 2012. – 544 с.
- 7.1.6. Крушельницька Я. В. Фізіологія і психологія праці [підручник] / Я. В. Крушельницька. – К. : КНЕУ, 2003. – 367 с.
- 7.1.7. Основи охорони праці: Підручник. 2-ге видання, доповнене та перероблене. / К. Н. Ткачук, М. О. Халімовський, В. В. Зацарний, Д. В. Зеркалов, Р. В. Сабарно, О. І. Полукаров, В. С. Коз'яков, Л. О. Мітюк. За ред. К. Н. Ткачука і М. О. Халімовського. – К. : Основа, 2006. – 448 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://moodle.chdu.edu.ua/>.
- 7.1.8. Сирота О. А. Методичні вказівки до виконання розрахункової роботи з дисципліни «Цивільний захист» на тему: «Прогнозування наслідків аварії на потенційно небезпечному хімічному об'єкті» [Текст] / О. А. Сирота. – Миколаїв: ЧДУ ім. П. Могили, кафедра техногенної безпеки, 2011. – 34 с.
- 7.1.9. Ткачук К. Н., Халімовський М. О., Зацарний В. В. та ін. Основи охорони праці: Підручник. – 2-ге вид., допов. і перероб. – К. : Основа, 2006. – 444 с.
- 7.1.10. Щербак Ю. Г. Методичні рекомендації до практичних (семінарських) занять з дисципліни «Цивільний захист та охорона праці в галузі» / Ю. Г. Щербак, А. О. Алексєєва, О. В. Макарова, А. Л. Боженко. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ імені Петра Могили, 2019. – 98 с.
- 7.1.11. Беляков Г. И. Практикум по охране труда. – М. : Колос, 1999. – 192 с.
- 7.1.12. Воронова В. М. Определение категории тяжести труда: [методические указания к дипломному проектированию] / В. М. Воронова, А. Э. Егель. – Оренбург: ГОУ ОГУ, 2004. – 18 с.

7.2. Навчальні посібники:

- 7.2.1. Бикова О. В. Основи цивільного захисту: [навчальний посібник] / О. В. Бикова, О. В. Болієв, Д. М. Деревинський та ін. За заг. ред. канд. іст. наук М. В. Болотських; МНС України, Ун-тет цивільного захисту України, Ін-тут держ. упр. у сфері цивільного захисту. – К., 2008. – 223 с.
- 7.2.2. Васійчук В. О. Основи цивільного захисту: Навч. посібник / В. О. Васійчук, В. Є. Гончарук, С. І. Качан, С. М. Мохняк. – Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2010. – 417 с.
- 7.2.3. Гогіташвілі Г. Г., Карчевські Є.-Т., Лапін В. М. Управління охороною праці та ризиками за міжнародними стандартами: Навч. посібник. – К. : Знання, 2007. – 367 с.
- 7.2.4. Жидецький В. Ц. Охорона праці користувачів комп'ютерів. Навчальний посібник. – Вид. 2-е, доп. – Львів : Афіша, 2001. – 176 с.
- 7.2.5. Зеркалов Д. В. Охорона праці в галузі. Загальні вимоги: Навч. посібник / Д. В. Зеркалов. – К. : Основа, 2011. – 551 с.

- 7.2.6. Практикум із охорони праці. Навчальний посібник / В. Ц. Жидецький, В. С. Джигирей, В. М. Сторожук та ін.; за ред. В. Ц. Жидецького. – Львів : Афіша, 2000. – 350 с.
- 7.2.7. Протоєрейський О. С, Запорожець О. І. Охорона праці в галузі: Навч. посіб. – К. : Книжкове вид-во НАУ, 2005. – 268 с.
- 7.2.8. Русаловський А. В. Правові та організаційні питання охорони праці: Навч. посіб. – 4-те вид., допов. і перероб. – К. : Університет «Україна», 2009. – 295 с.
- 7.2.9. Третьяков О. В., Зацарний В. В., Безсонний В. Л. Охорона праці: Навчальний посібник з тестовим комплексом на CD / за ред. К. Н. Ткачука. – К. : Знання, 2010. – 167 с.
- 7.2.10. Дементий Л. В. Охрана труда в автоматизированном производстве. Правовые и организационные основы [учебное пособие] / Л. В. Воронова, А. Л. Юсина. – Краматорск : ДГМА, 2004. – 140 с.
- 7.2.11. Системы вентиляции и кондиционирования. Теория и практика. Учебное пособие / В. А. Ананьев, Л. Н. Балуева, А. Д. Гальперин и др. – М. : «Евроклимат», издательство «Арина», 2000. – 416 с.

7.3. Нормативно-правові документи, нормативні акти, норми і правила

- 7.3.1. Гігієнічні нормативи ГН 3.3.5-8-6.6.1-2002 «Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу». Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 27.12.2001 р. № 528.
- 7.3.2. ДБН В.2.5-28-2006 «Природне і штучне освітлення».
- 7.3.3. ДНАОП 0.00-8.02-93. Єдина державна система показників обліку умов та безпеки праці.
- 7.3.4. ДСН 3.3.6.037-99 Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку.
- 7.3.5. ДСН 3.3.6.039-99 Державні санітарні норми виробничої загальної та локальної вібрації.
- 7.3.6. ДСН 3.3.6.042-99 Санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень.
- 7.3.7. ДСанПіН 3.3.6.096-2002 Державні санітарні норми і правила при роботі з джерелами електромагнітних полів.
- 7.3.8. ДСНіП «Гігієнічна класифікація умов праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу». Наказ МОЗ № 248 від 08.04.2014 р.
- 7.3.9. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» № 389-VIII від 12.05.2015 р. (Документ 389-19, чинний, поточна редакція – Редакція від 24.02.2018 р., підстава 2268-19).
- 7.3.10. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» № 1550-III від 16.03.2000 р. (Документ 1550-14, чинний, поточна редакція – Редакція від 28.12.15 р., підстава 901-19).
- 7.3.11. Кодекс цивільного захисту України № 5403-IV від 02.10.2012 р. (зі змінами, внесеними згідно із Законами № 224-VII від 14.05.2013 р., ВВР, 2014, № 11, ст.132; № 353-VII від 20.06.2013 р., ВВР, 2014, № 13, ст. 221; № 1166-VII від 27.03.2014 р., ВВР, 2014, № 20-21, ст.745).
- 7.3.12. НПАОП 0.00-1.28-10 Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин. Наказ Держгірпромнагляду від 26.03.2010 р. № 65.
- 7.3.13. НПАОП 0.00-4.09-07 «Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 55.
- 7.3.14. НПАОП 0.00-4.11-07 «Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 56.

- 7.3.15. НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15.
- 7.3.16. НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 р. № 9.
- 7.3.17. НПАОП 0.00-4.21-04 «Типове положення про службу охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255.
- 7.3.18. НПАОП 0.00-6.03-93 «Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві». Наказ Держнаглядохоронпраці від 21.12.1993 р. № 132.
- 7.3.19. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці. Затверджено Головою Держгірпромнагляду 07.02.2008 р.
- 7.3.20. Міждержавний стандарт ГОСТ 12.0.003-74 (1999) ССБТ «Опасные и вредные производственные факторы. Классификация».

7.4. Директиви, конвенції, стандарти

- 7.4.1. Директива Ради Європейських Співтовариств 89/391/ЕЕС «Про впровадження заходів, що сприяють поліпшенню безпеки й гігієни праці працівників».
- 7.4.2. Конвенція МОП 187 «Про основи, що сприяють безпеці й гігієні праці».
- 7.4.3. Міжнародний стандарт ISO 26000:2010 – «Настанова по соціальній відповідальності». ISO 26000: 2010 (Draft) Guidance on Social Responsibility.
- 7.4.4. Міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007 Occupational health and safety management systems – Requirements. Системи менеджменту охорони праці – Вимоги.
- 7.4.5. Міжнародний стандарт OHSAS 18002, Guidelines for the implementation of OHSAS 18001. Настанова по впровадженню OHSAS 18001.
- 7.4.6. Міжнародний стандарт SA8000: 2001 «Соціальна відповідальність». SAI SA8000: 2001 Social Accountability International.